

Órai feladatok

1. Számítsuk ki a $z - x$ skalárértékű függvény felületi integrálját az $\mathcal{F} : z = \sqrt{x^2 + y^2}$, $0 \leq z \leq 1$ kúpfelületen.

$$(\mathbf{r} = (u \cos v, u \sin v, u), \text{ ahol } 0 \leq u \leq 1 \text{ és } 0 \leq v \leq 2\pi. \quad \mathbf{r}_u \times \mathbf{r}_v = (-u \cos v, -u \sin v, u), \\ |\mathbf{r}_u \times \mathbf{r}_v| = \sqrt{2}|u| = \sqrt{2}u, \text{ ha } 0 \leq u, \text{ és } z - x = u - u \cos v. \text{ Az integrál } \int_0^1 \int_0^{2\pi} \sqrt{2}u^2 - \\ \sqrt{2}u^2 \cos v \, dv \, du = \frac{2\sqrt{2}\pi}{3}.)$$

2. Számítsuk ki az $\mathbf{F}(\mathbf{r}) = (x, -y, z)$ vektorértékű függvény felületmenti integrálját az $\mathcal{F} : \mathbf{r}(u, v) = (u+2v, v, u-v)$, $0 \leq u \leq 3$, $0 \leq v \leq 1$ felületen felfelé mutató normálvektorokkal.

$$(\mathbf{r}_u \times \mathbf{r}_v = (-1, 3, 1) \text{ fölfelé mutató, } \mathbf{F}(u, v) = (u + 2v, -v, u - v), \text{ és az integrál } \\ \int_0^1 \int_0^3 -6v \, du \, dv = -9.)$$

3. Számítsuk ki az $\int_{\mathcal{F}} (xz, xy, yz) \mathbf{n} \, d\sigma$ integrált, ahol az $\mathcal{F} : z = \sqrt{1 - x^2 - y^2}$ és a $z = 0$ sík által határolt térbeli tartomány teljes felülete, befelé mutató normálvektorokkal.

$$(Gauss-Osztrogradszkij-tétellel: \operatorname{div} \mathbf{F} = x + y + z, \text{ és az } x^2 + y^2 + z^2 \leq 1, z \geq \\ 0 \text{ félgömbtartományon kell integrálni. Gömbi koordinátákkal: } \int_0^1 \int_0^{\pi/2} \int_0^{2\pi} (\rho \sin \varphi \cos \vartheta + \\ \rho \sin \varphi \sin \vartheta + \rho \cos \varphi) \rho^2 \sin \varphi \, d\vartheta \, d\varphi \, d\rho = \frac{\pi}{4}. \text{ Viszont a befelé mutató normálvektorok miatt az eredeti integrál ennek a negatívja: } -\frac{\pi}{4}.)$$

4. A Stokes-tétel felhasználásával számítsuk ki a $\mathbf{F}(\mathbf{r}) = (y^2, z^2, x^2)$ függvény integrálját az $A(1, 0, 0)$, $B(0, 1, 0)$ és $C(0, 0, 1)$ pontokon, majd újra az A ponton keresztülhaladó zárt törtvonal mentén.

$$(\operatorname{rot} \mathbf{F} = (-2z, -2x, -2y), \text{ és ezt az } x + y + z = 1 \text{ síkon levő (tehát } (1, 1, 1) \text{ normálvektorú) felületdarabon kell integrálni. A felület vetülete az } xy\text{-síkra a } (0, 0), (1, 0), (0, 1) \text{ csúcsok által határolt } T \text{ háromszögtartomány. Így az integrál} \\ \int_T (-2(1 - x - y), -2x, -2y) \cdot (1, 1, 1) / |(1, 1, 1)(0, 0, 1)| \, dy \, dx = \int_T -2 \, dy \, dx = -2 \cdot \frac{1}{2} = \\ -1 \text{ (mivel konstans függvényt kellett integrálni, elég volt a területtel megszorozni a függvényértéket).)}$$

5. A Green-tétel segítségével számítsuk ki az $\mathbf{F}(\mathbf{r}) = (2x^2 + 2y^2, (x+y)^2)$ függvény integrálját az $A(1, 1)$, $B(2, 2)$ és $C(1, 3)$ csúcsokon keresztülmenő zárt háromszögvonal mentén.

$$(A \frac{\partial}{\partial x} (x+y)^2 - \frac{\partial}{\partial y} (2x^2 + 2y^2) = 2x - 2y \text{ függvényt kell integrálni a háromszögtartományon:} \\ \int_1^2 \int_x^{4-x} 2x - 2y \, dy \, dx = -\frac{4}{3})$$

Gyakorló feladatok

1. Számítsuk ki a z^2 függvény felületi integrálját az $x^2 + y^2 + z^2 = 4$, $z \geq 0$ félgömbfelületen.
2. Számítsuk ki a $\mathbf{F}(\mathbf{r}) = \mathbf{r}$ függvény integrálját, a $\mathcal{F} : \mathbf{r}(u, v) = (u \cos v, u \sin v, 2)$, $0 \leq u \leq 1$, $0 \leq v \leq \frac{\pi}{2}$ felületen.

3. Számítsuk ki az $\mathbf{F}(\mathbf{r}) = (xe^z, y^2, -2yz)$ függvény felületmenti integrálját a $z = x^2 + y^2$ paraboloid és a $z = 4$ sík által határolt korlátos tartomány teljes felületén, kifelé mutató normálvektorokkal.
4. Számítsuk ki Stokes-tétellel és anélkül a $\mathbf{F}(\mathbf{r}) = (x, x + y, x + y + z)$ függvény integrálját az $x^2 + y^2 = 4$, $z = 2$ egyenletekkel meghatározott körvonalon, pozitív irányban.

Megoldások

1. $\nabla g = (2x, 2y, 2z)$, $|\nabla g| = 2\sqrt{x^2 + y^2 + z^2} = 4$ a felületen, míg az xy -sík $\mathbf{p} = (0, 0, 1)$ normálvektorával $\nabla g \cdot \mathbf{p} = 2z = 2\sqrt{4 - x^2 - y^2}$ a felületen, végül az integrálandó függvény $z^2 = 4 - x^2 - y^2$. Ebből az integrál $\iint_{x^2+y^2 \leq 4} (4 - x^2 - y^2) \frac{4}{2\sqrt{4-x^2-y^2}} dx dy = \iint_{x^2+y^2 \leq 4} 2\sqrt{4 - x^2 - y^2} dx dy = \int_0^{2\pi} \int_0^2 2\sqrt{4 - r^2} r dr d\vartheta = \frac{32}{3}\pi$.

2. $\mathbf{r}_u = (\cos v, \sin v, 0)$, $\mathbf{r}_v = (-u \sin v, u \cos v, 0)$
 $\mathbf{r}_u \times \mathbf{r}_v = (0, 0, u)$, $\mathbf{v}(\mathbf{r}(u, v)) = (u \cos v, u \sin v, 2)$,
 $\mathbf{F}(\mathbf{r}(u, v)) \cdot (\mathbf{r}_u \times \mathbf{r}_v) = 2u$
 Ebből az integrál $\int_0^{\pi/2} \int_0^1 2u du dv = \frac{\pi}{2}$,

3. A Gauss–Osztrogradszkij-tétel szerint az integrál megegyezik $\text{div } \mathbf{F} = e^z + 2y - 2y = e^z$ integráljával a paraboloid és a sík által határolt térbeli tartományon. A tartomány vetülete az xy -síkra a metszetkör vetülete, azaz az origó körüli 2 sugarú kör. Hengerkoordinátákkal felírva az integrált: $\int_0^2 \int_{r^2}^4 \int_0^{2\pi} e^z r d\vartheta dz dr = \int_0^2 \int_{r^2}^4 2\pi r e^z dz dr = \int_0^2 [2\pi r e^z]_{r^2}^4 dr = \int_0^2 2\pi r e^4 - 2\pi r e^{r^2} dr = \left[\pi r^2 e^4 - \pi e^{r^2} \right]_0^2 = 3\pi e^4 + \pi$.

4. $\mathbf{r}(t) = (2 \cos t, 2 \sin t, 2)$, $\dot{\mathbf{r}}(t) = (-2 \sin t, 2 \cos t, 0)$,
 $\mathbf{F}(\mathbf{r}(t)) = (2 \cos t, 2 \cos t + 2 \sin t, 2 + 2 \cos t + 2 \sin t)$,
 $\mathbf{F}(\mathbf{r}(t)) \dot{\mathbf{r}}(t) = 4 \cos^2 t$,
 $\int_{\mathcal{C}} \mathbf{F}(\mathbf{r}) d\mathbf{r} = \int_0^{2\pi} 4 \cos^2 t dt = \int_0^{2\pi} 2 + 2 \cos 2t dt = [2t + \sin 2t]_0^{2\pi} = 4\pi$.

vagy Stokes-tétellel:

$\text{rot}(\mathbf{F}) = (1, -1, 1)$,

és a sík $\mathbf{r}(x, y) = (x, y, 2)$ paraméterezéséhez a normálvektor $\mathbf{r}_x \times \mathbf{r}_y = (0, 0, 1)$, a paramétertartomány pedig $x^2 + y^2 \leq 4$

$\iint_{\mathcal{F}} (1, -1, 1) \cdot (0, 0, 1) d\sigma = \iint_{\mathcal{F}} 1 d\sigma$, ez pedig az $x^2 + y^2 \leq 4$ kör területe, azaz 4π .